

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 7.

V Ljubljani, 15. aprila 1891.

Letnik IV.

Zasajanje drevesnice.

Pri nas imamo mnogo majhnih drevesnic po šolskih in zasebnih vrtih, pa le malokatera je pravilno zasajena. Ker je sedaj čas to delo zvrševati, zato ne bode odveč, ako naše sadjarje opozorimo na nekatere reči. Če količkej utegneš, prekoplji prostor za drevesnico uže jeseni, pomladi potem pa zemljo pravnaj in zrahljaj. Drevje sadi v vrste; priporočamo pa delati vrste po 50 cm narazen, drevesa pa v vrsti tudi po 50 cm drugo od drugega saditi. Ako je pa drevesnica majhna in se obdeluje močno, sme se v vrsti drevje saditi tudi le po 33 cm ali $\frac{1}{3}$ m narazen. V prvem slučaju pridejo na štirjaški meter po štiri drevesa, v drugem jih pride pa po šest. Z ozirom na to se dá uže prej zračniti, koliko cepljenega drevja se bode za ves nasad potrebovalo.

V drevesnici mora biti drevje z vso natančnostjo v vrste posajeno. To pa zaradi tega, da je obdelovanje laže, in ker je taka redno zasajena drevesnica posebno lepa in močno krasi vrt. Red je glavni pogoj vsakega podjetja, in drevesnice oblika kaže, koliko je vreden sadjar. Na majhnem prostoru je redno saditi laže, nego na velikem. Sadi pa drevje tako le: Napni po sredi in sicer po dolgem vrtno vrvico, katera je razdeljena v 50 cm dolge dele. Po široki strani ob kraji napni natanko navpično pri vrvici drugo, ki je razdeljena v tako velike dele, kolikor naj drevje narazen stoji v vrsti. Vrvici se morata križati natančno ob enem razdelnem znamenji zgornje in spodnje vrvice. Prvo vrvico napni tako, da pride druga toliko od kraja, kolikor je polovica vrstne širokosti. Dobro je vrvici tako napeti, da je vsaj ena vstric letnikovega roba. Sedaj stopi pred drugo vrvico tako, da gledaš proti robu in da imaš vrvico pred saboj. Pod vsakim znamenjem te vrvice naredi z lopato toliko globoko jamico, kolikeršna je za saditev cepljenca potrebna. Zemljo pokladaј na drugo (zunanjo) stran vrvice. Kadar so po vsej širokosti letnika narejene jamice, prični drevje saditi. Vzemi cepljenec, ki se v kakem košku sproti nosijo iz kleti, ter jim poreži korenine (najbolje s škarjami) še za kakega pol centimetra. Sedaj poklekni na tla, vzemi v levo roko tako pripravljeni cepljenec in ga postavi natančno navpik prav tikoma razdelnega znamenja na vrvici v jamico. Ko tako držiš z levo roko drevesce, potegni z desno roko zemlje v jamico; glej, da pride zemlja povsod pod korenine in da so one v naravni legi. Kadar je drevesce toliko podsuto, da stoji samo, sadi drugo i. t. d. po vrsti ob vrvici, potem pa zaspi z motiko popolnoma vse jamice in pritisni nekoliko zemljo k vsakemu drevescu. Če jo potrebno, poravnaj tudi zemljo z grabljami. Sadi z največjo pozornostjo, kajti od saditve je odvisen ves uspeh, zlasti pa glej, da pridejo cepljenci tako globoko v zemljo, kakor so prej rasli kot divjaki. Kadar je cela vrsta dokončana, prenesi vrvico za eno vrstno širjavo naprej in sadi

od novega, kakor v prvi vrsti. Vrvico napni vselej natanko vštric prejšnje vrste. Ker delavec različno močno napenja vrvico, ker jo vlažnost in suša krčita ali raztezata, glej, da je tako uravnaš, da pride vsako razdelno znamenje natanko pred prej vsajeno drevesce. Če se bodeš držal tega navoda, stalo bo dreve v vrsti, glej ga, od katere koli češ strani. Novo vsajenim drevescem ne prilivaj sproti, drugače se ti dela blato. Če sadi več delavcev, morejo si delo deliti: eden dela jamice, drugi sadi in tretji zasiplje jame in poravnava zemljo.

Kdor ima na razpolaganje čresla, ki ga usnjarji proč mečejo, naj na novo zasajeno drevesnico proti koncu maja, najbolje po kakem hudem dežju, čez in čez pospe s čreslom kakih 10 $\frac{c}{m}$ na debelo. V tako nasuti drevesnici ne raste plevel skoraj nič, in zemlja ostane pod čreslom rahla in toliko vlažna, da ne more škodovati drevesnici najhujša poletnja suša. Cepļenci uspevajo izvrstno, naredo hitro debele in dolge poganjke, korenine se pa čudovito razrastejo. Iz tega je razvidno, koliko vrednost ima tako posipanje s čreslom, in mi je priporočam prav živo iz svoje večletne izkušnje.

Rezatev špalirskega sadnega drevja.

Prvi pogoj, da se ohrani špalirskemu dvehu trpežnost in s tem tudi rodnost, je taka rezatev, ki naredi špalirjevo obliko simetrično ter sili sok, da enako kroži po vseh delih špalirja. To je tako le doseči:

- a) Mladike in veje krepko rastočih delov je treba bolj na kratko rezati, nego slabotno rastočih. Kolikor večja je razlika, toliko bolj na kratko je rezati krepkeje dele.
- b) Slabejši deli naj rastejo kvišku, močnejše pa treba pripogibati.
- c) Vse nepotrebne poganjke je treba po krepkih delih prej ko moči odstraniti, po slabotnejših pa kar najdlje puščati.
- d) Krepke dele prični prej ko mogoče oščipavati, slabotnim pa odlašaj. Po slabotnejših delik zadostuje oščipavati le tiste poganjke, ki kažejo premočno rast ali pa se utegnejo izpremeniti v zajedalec (šeškarje).
- e) Mladike in poganjke krepko rastočih delov moraš prej ko mogoče privezati k stojalu, slabo rastočih pa ni treba tako brž.
- f) Nad izvirom slabo rastoče veje, mladike ali slabo rastočega poganjka treba je narediti povprek v lubad zarezo, močno rastočim pa pod izvirom.
- g) Po vseh voditeljicah in vejah preslabo rastočih delov je narediti v lubad podolžne zareze, katere se podaljšajo še 2 do 5 $\frac{c}{m}$ pod izvirom mladike ali veje.
- h) Po slabih vejah je vse ali malo da ne vse sadje zatirati, po močnejših naj pa vse raste.
- i) Po prerastnih delih pohabiš nekaj listja, če odstrižeš polovico vsakega lista.
- k) Slabotne dele poškopri precej, kadar se je razvilo listje, z raztopljenim železnim vitrijolom (1—2 $\frac{g}{l}$ na liter vode).
- l) Špalirjem ob stenah odmakni veje in mladike s slabšimi poganjki od stene.
- m) Dele špalirja, ki premočno rasto, obsenči spomladi.

Priprosta drevesna povez.

Veselje prešinja človeka, ko vidi, kako lepo napreduje med našimi kmetovalci sadjarstvo. Še nobeno leto se pri nas ni sadilo toliko drevja kolikor letos,

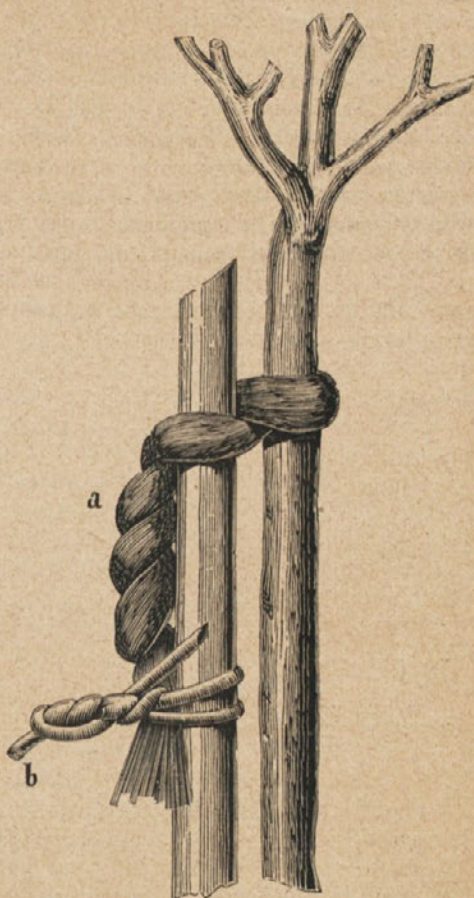
in če ga pojde še nekaj let toliko v nasade, smela se bode Kranjska meriti z vsako drugo deželo. Na Gorenjskem, zlasti okoli Radovljice pričeli so gospodarji spreminjati svoje travnike v sadovnjake, in to sebi v veliko korist ter v olepšavo svojih krajev. Tako obilno sadjarstvo pa, kakor je v Vremski dolini, nabaja se redko kje na svetu, in je skoraj neverjetno, ako človek s svojimi očmi ne vidi. O priliki hočemo prinesiti sliko Vremskih njiv, da bodo kmetovalci po drugih krajih videli, kako zelo se sadjarstvo lahko povzpne, ako se ga kmetovalec resno poprime.

Ni pa še vse narejeno, ako kmetovalec same drevo vsadi, potem je pa prepusti Bogu ter, roki navskriž držeč, čaka dobre sadne letine. Malo delo, ki je imaš vsako leto z drevesom, nikdar ne zamujaj, poplačano ti je vselej stoterokrat. Uže marsikaterikrat smo v našem listu poučevali, kako zvrševati to delo, in tudi z današnjim člankom namerjamo na nekatere take reči opozoriti.

Mlada drevesa morajo imeti kole, h katerim se privežejo. Koli in povezi so pri nas največkrat napačno narejeni, in skoraj bi smeli trditi, da na Gorenjskem nismo še videli pravilno privezanega drevesa. Glede kolov omenjamo, da delajo tako visoke, kakor je drevo s krono vred. Kol naj sega do prvih vej krone, kakor kaže podoba 25., a nikdar naj ne gre skozi veje. Če je kol previsok, drgnejo se veje ob njega posebno ob vetru in dobe rane, ki škodujejo. Sploh pa vsak človek lahko sprevidi, da drog, ki sega skozi veje, nima prav nobenega pomena.

Tudi vežnja drevesa h kolu je največkrat napačna; največkrat vidimo drevo kar s kako tito ali beko (vrbo) prav priprosto privezano h kolu, tako da se deblo drgne ob kol. Povez mora biti tako narejena, da gre v podobi osmice (8) okoli debela in kola, a se križa med kolom in deblom. Pod povez na deblu in med deblo in kol deni tudi mahu, tako povez in kol ne moreta drgniti debela.

Podoba 25. kaže pa slamno povez, ki se hitro da narediti in ne potrebuje nič mahu, ker je slama sama na sebi dovolj mehka. To povez je sadjarjem prijavil gospod vodja Grnske kmetijske šole R. Dolénc in jo tako le popisuje: Kakor podoba kaže, narejena je povez iz slame *a*, ki je ovita okoli debela ter pritrdjena z beko (vrbo) *b* na kol. Za oko ta pevez res ni posebno lepa, a je prav dobra in ima prednost, da je drevesna lubad varna vsake poškodbe. Razen tega se tako povezi zelo hitro dado narediti, ali pa z novimi nadomestiti ter skoraj nič ne stoje.

Podoba 25.

Raznotere vrtnarske reči.

Cepilno platno. Dasi je cepilni vosek raznih vrst izvrsten, napravlja vender prenašanje raznih priprav pri cepljenji marsikako sitnost, pri cepilnem platnu pa ni treba ne ognja, ne čopiča. Napravi pa se tako: Nad žarjavico raztopi čiste, precejene drevesne smole in rumenega voska, po enoliko oboje, vedno mešaje. V raztopino pomakaj 5—6 % široke bombažaste cunjice, in platno je gotovo. Kadar ga potrebuješ, odtrgaj ga kolikeršen koli košček in pritisni ga s prstom dobro drevesu na rano. Platno se prime drevesca kaj dobro, in ne dež ne solučna gorkota mu nič ne škodujeta. — Pri topljenji smole treba paziti, da se preveč ne segreje, sicer postane smola in seveda potem tudi platno pretrdo. Bombaževina mora biti tanka, na pol preperela, da se lahko v vsako smer pretrga kakor papir. Ako bi bilo platno pri delu pretrdo zaradi mraza, omehča se lahko z dihom.

M. Zega.

Kako storiti sadno drevje posebno rodovitno. Marsikatero drevo cvete lepo in bogato, tako da se je najobilnejšega pridelka nadejati. Pa kmalu se vse cvetje ospe, in razvidi se, da ne bo nič sadja. Kedor ima tako drevo v salovnjaku svojem, naj pomisli, da temu je edini vzrok pomankanje dovoljne hrane. Naj le poskusi ob cvetji okrog debela politi kebelj gnojnice, katero je stanjšal z 2 kebljema vode, in naj to vsaj trikrat ob cvetji ponovi. Prepričal se bo, koliko je pripomogel k rodovitnosti, ker poprej navadno nerodovito drevo bo obilno rodilo vedno leto za letom. Pa sadje postane potem tudi bolj okusno in veliko. Rabiti pa je vedno gnojnico ali sploh tekoč gnoj, ker taka gnojna dospe naglo v zemljo do korenin, katere jo srkajo in deblu dovajajo. Kedor nima gnojnice, naj v čeburu vode raztopi kravjega blata, sploh hlevskega gnoja in to tekočino porabi. Ako kedo drevo svoje tako leto za letom oskrbuje in tako zelo streže, videl bo, da mu bode drevo bogato povračalo trud in stroške, ker pripeti se celo časi, da v enem letu dvakrat obrodí.

Kadar drevje presajaš, glej na troje reči, ako hočeš, da ti dobro uspeva: Korenin ne sme solnce obsevati in sušiti, drobne koreninice varuj poškodb in ne vsadi drevesa globoče, nego je raslo poprej.

Cepiči za zimsko in spomladansko cepljenje režejo se lahko ves čas, dokler miruje drevesna rast, torej od novembra do marcija; najprimernejši čas pa je februarj. Kadar se je pa popje uže napelo, dobri so cepiči le tedaj še, ako se porabijo precej. Cepiči, ki so narezani v brezrastni dobi, ohranijo se, če so pravilno shranjeni, lahko več mesecev. Shranijo se pa cepiči, ako jih, v zvežnje povezane, s spodnjimi konci kakih 10 % globoko zagrebemo v zemljo, in sicer na vrtu na kakem hladnem in senčnem kraju, ali še bolje v kleti, kamor se nanese zemlja. Kolikor hladneje so shranjeni cepiči, tem dalje se držé.

S plevelom zaraščena pota na vrtu delajo na ogledovalca slab vtis, in o dotičnem vrtnarji sme si človek misliti isto, kar o gospodinji, ki nima sob svojih pometenih. Z ostrgavanjem potov se plevel najhitreje zatira. Strgajo naj se pota ob suhem vremenu, če ravno jih je težavneje nego ob vlažnem vremenu, a poškodovane plevelne rastline poginejo tem gotoveje.

Glede obrezovanja novo vsajenega drevja je pomniti: Peškasto sadno drevje, t. j. jablane in hruške, obreži ob saditvi tako, da ostane mladiki nad tistim mestom, do katerega jo misliš prihodnje leto skrajšati, še 4 do 6 popov; koščičasto sadno drevje pa skrajšaj uže prvo leto prav močno. Tako je treba obrezati drevje seveda precej ob saditvi, vsakakor pa, predno se omuži.